

ГЕЈР ГУЛИКСЕН

ПРИЧА ЈЕДНОГ БРАКА

Уредник издања
Корана Боровић

Наслов оријинала
Geir Gulliksen, *Historie om et ekteskap*

Copyright © Geir Gulliksen and H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Oslo 2015
Published by agreement with Copenhagen Literary Agency ApS, Copenhagen.
Serbian edition published by arrangement with Agentia Literara Livia Stoia.
Copyright © ИК Прометеј, Нови Сад 2020.

ГЕЈР ГУЛИКСЕН

Прича једног брака

Са норвешког превео
Радош Косовић

ПРОМЕТЈ
Нови Сад

*sometimes I think this whole world
is one big prison yard
some of us are prisoners
the rest of us are guards*

1

- Причај о нама.
- О нама?
- Причај ми као да ништа не знам.
- Волели смо се.
- Да. И још?
- Били смо жена и муж. Венчали смо се.
- И онда?
- Постали смо мајка и отац. Добили смо децу.
- Немој то. Причај о нама. Шта је било с нама?
- Живели смо заједно.
- Да ли смо чували једно друго?
- Како то мислиш? Да, јесмо.
- Али онда, једног дана...
- Али онда, једног дана? Хоћеш да причам о томе?
- Морам да чујем шта нам се десило. Не разумем.
- Ни мени није баш јасно.
- Можеш ли ипак да ми испричаш?
- Не знам да ли могу. Не, нећу, не могу.
- Хоћеш ли да ја испричам онда? Добро, ја ћу.

Морам да се сетим како јој је било тог пролећа, у данима пре него што се све десило. Скрасила се у животу, слободно је улазила у све просторије и ситуације. Тела око ње чинила су пријатну шуму, лако јој је било са свима, могла је да говори с било ким. Одувек је носила дугу косу, али кад је наша веза почела, скратила ју је и офарбала у тамнију боју. Сваке ноћи спавала је на боку, са шаком под образом. Ја сам лежао иза ње, спавали смо голи, загрлио бих је, осећала је топлину мог тела на леђима. Ноћ је била наша, али ујутру бисмо лежали на различитим странама кревета. Пробудио бих је ја, ако је не пробуде деца. Собе су биле светле, гласови благи. Живот је дуго био такав, памтим га само као неочекивану и незаслужену срећу. Седели смо за овалним столом, данског дизајна, од челика и беле пластике. Био је прескуп за нас те суботе кад смо га купили, али то није било ништа ново, дугови су расли, а ми се нисмо обазирали. Седели смо за тим столом ујутру и увече, деца су радила домаће задатке на њему. Касније је постао превелики. Припао је њој, а нова кухиња у коју га је ставила била је премала за њега. На крају га је продала, и сад стоји код неког другог – сто је добио нови живот, као и све остало што смо делили.

Возила је бицикл под светлим крошњама. Дисала је на уста. Трчала је уза степенице кад је требало да се попне на неки спрат, што је често био случај. Никад није ишла лифтом, није волела да стоји у месту. Тог јутра је држала презентацију у једном Министарству. Добро је ишло, осећала је да је прате (њихова лица – окретала су се ка њој као биљке побуђене светлошћу). После је директор за комуникације хтео да је поново ангажује. Разменили су имејл адресе, и неколико слушалаца јој се захвалило на презентацији. А онда, кад је излазила, један мушкарац ју је зауставио, није јој било јасно како. Застала је и сачекала га, пробијао се кроз окупљене гледајући је, није скидао поглед с ње. Било је нечега у његовим очима, срдачног и упорног, самоувереног и радозналост, није била сигурна. Чак и кад је све прошло није схватала шта је то било, није могла себи да објасни, а мени још мање.

Био је висок, и упадљив, али не само зато што је висок. Имао је дугуљасто лице, помало неједнаке очи, ситне ожиљке по кожи, можда због акни у пубертету. Није био нарочито леп, мислим да би то свако рекао, а не само ја који баш и нисам непристрасни посматрач. Али било је нечег привлачног и двосмисленог у његовим очима, или у осмеху, или у начину на који би накривио главу. Стајала је чекајући га, осмехивао се док је прилазио, одлучно се пробијајући кроз остале који су излазили. Поруменела је, није знала зашто. Убрзо потом стајали су једно пред другим и осмехивали се, а она се надала да јој лице изражава некакво подсмешљиво ишчекивање – шта то хоће да јој каже? Њено лице је требало да му објасни како је задржава

и како јој није јасно шта хоће, али да ће га свакако пажљиво саслушати. Почео је да говори. Нешто о поимању јавног здравља, баш оно што ју је највише интересовало. Рекао је нешто што би и она рекла, само што је то боље формулисао, учинило јој се. Или? Став му је био помало нејасан, као да се напреже да испрати њено гледиште, али неуспешно, пошто није у стању да се одвоји од свог. Ово последње ја читавам, то нико не мора да ми каже, јасно ми је. Напротив – његови ставови су јој били нови, ослобађајући. Продужили су заједно, испратио ју је низ сва степеништа. Отишли су до њеног бицикла и наставили разговор док је она откључала катанац и спремила се да пође.

После је полако возила улицама, враћала се у канцеларију, али без журбе. Све је хтело да јој се покаже тог преподнева: липе или јавори, није марила која је то врста дрвећа, елегантна сврака која је достојанствено мрдала репом, младо лишће које је треперило на иначе не приметном ветру. Добро се осећала. Била је задовољна собом и својим животом. Све живо јој се отварало, где год дошла.

Ничега се није плашила.

Некада је била девојка, а сада је постала зрела жена. Имала је двадесет пет година кад смо се упознали, давно је то било, а ја сам имао коју годину више.

Звао сам је Цврчка. Звала се другачије, наравно, имала је обично женско име које јој се није посебно допадало. Једне вечери, у првим месецима наше везе, лежали смо у кревету у њеном старом стану и гледали *Цврчка Цврчу* на телевизији. Није нам то била намера, али смо већ неколико

сати провели у кревету, устајали смо, јели и поново легали, дуго смо били обузети једно другим, свиме што су наша тела могла да ураде заједно, па нам је био потребан предах. Пили смо воду, ја сам мењао канале, пролетео је стари Дизнијев цртани филм, рекла ми је да станем и вратим се на њега. Одгледали смо га и обоје нас је дирнуо, али само сам ја заплакао. Имао сам мало дете које нисам видео целог тог дана, целе те недеље, јер ми је било драже да будем ту, у кревету с њом. Разумела је да зато плачем. Али правила се да мисли како ме је гануо филм, и после ми је рекла да је Цврчу одувек више волела од *Пинокија*, више од *Чийа и Дејла*, чак више и од *Дамба*. Поистовећивала се с Цврчком Цврчом зато што он увек покушава да извуче најбоље из свега, само узме кишобран и крене, запева срдечно и бодро, чак и кад га обавије тама и кад нема појма где је.

– То си стварно ти – казао сам. – Стварно си Цврча. Ти увек хоћеш да све урадиш исправно и не предајеш се док не успеш.

Дивио сам јој се још тада, био је то мој начин да је волим. То је тек касније схватила, и дуго није могла да верује колико фантастично делује у мојим очима. Одговорила је да себе никад није видела као цврчка, а мени је излетела шала да ми се свиђа како таре своје „задње“ ноге о моје. Била је то безначајна опаска, чак није била ни смешна, и видела је да сам се покајао, постидео, да обично не говорим такве ствари. Схватила је да се због ње понашам слободније него иначе, и то ју је дирнуло, или се због тога заљубила, ако има разлике. После те вечери почео сам да је зовем Цврчка. Надимак је остао, заменио јој је име, тако

је и себе звала. И многи наши пријатељи почели су да је зову Цврчка, па и колеге, кад се запослила.

Седела је у канцеларији пред светлошћу монитора. Прегледала је извештај. Дуго је радила на њему, и тог дана је ишло лакше. Седела је усредсређена, не гледајући ништа друго, не проверавајући пошту и не читајући вести на интернету. Њен прозор је гледао на игралиште вртића. Погледала је децу која су се играла у песку, али и даље је мислила на извештај. Мучило ју је неколико табела, бројеви се нису слагали. Ногама се изула испод стола, протрљала боса стопала једно о друго. Руком је прешла по врату, покретом налик на миловање. Другу руку је увукла под кошуљу и додирнула стомак, па наставила до грудњака и мало се играла бретелом.

Телефон је звонио, морала је да ослободи руку како би се јавила. Колега је остао код куће због болесног детета, па ју је замолио да му пошаље неки документ. Нашла је документ у заједничком делу канцеларије и послала му га. Наставила је где је стала. Помислила је на вечеру, на мене. Помислила је на поимање јавног здравља, и на вожњу бицикла, запитала се да ли ће за викенд бити довољно суво за вожњу у шуми. Отићи ће сама, или с децом. Најпре сама, хела је да вози брзо, да се напрегне колико може. Помислила је да је тек уторак. Погледала је колико је сати. Усредсређено је радила сат времена. Запитала се да ли да оде у тоалет, али је одлучила да не прекида рад до паузе за ручак. Замолиће Ћешти да погледа делове извештаја. Ипак се предомислила, радије би да све обави сама. Била

је амбициозна и плашила се да ће је сматрати слабом и неспособном. На монитору је видела сенку нечега у покрету. Крај прозора је тешко пролетела врана, устремила се ка дрвету поред вртића. Слетела је на танку грану, почела да се клати. Неће одмах звати Ћешти. Потрудиће се још мало. Врана је прешла на дебљу грану, накострешила се и накривила главу; погледала је двоје деце, веома мале, нису имала ни две године и непомично су седела у песку с лопатицама у рукама. Спуштала су лопатице на песак, али нису копала, то још нису научила.

Протегла се, дуго, подигнутих руку. Кошуља јој се подигла и открила стомак. Помислила је на мушкарца с којим је разговарала раније тог дана. Била је прилично сигурна да је флертовао с њом. Није му узвратила, али била је пријатна и отворена, то је сигурно приметио. Свидео јој се разговор с њим. Свиделе су јој се његове руке. Замислила их је на својим бутинама, доста грубе мушке руке на њеној светлој глаткој кожи. Волела је своје бутине, сада их је волела, раније јој се нису допадале, нипошто, биле су превише мршаве, али ојачале су кад је почела да тренира, постале су мишићаве. Могла је да осети мишиће на унутрашњој страни бутина чак и док је мирно седела. Помислила је да ће ми вечерас причати о том човеку који јој се обратио после презентације. То ће ми се сигурно допасти. Волела је то што се дешавало између нас када би ми причала о мушкарцима које је гледала или који су гледали њу. Знала је да волим те приче. Није схватала зашто, али није јој било важно, није морала све да ставља под знак питања.

Устала је и изашла у ходник. Заборавила је да је боса, вратила се и гурнула ноге у ципеле. Пошла је код Ћешти, која јој је и раније помагала. Врата су стајала отворена и канцеларија је била празна, али је монитор сијао. Могла је до тоалета, Ћешти ће се у међувремену можда вратити. Било је тихо у ходнику, многи су отишли негде на састанак. Прошла је поред рецепције, поздравила жену која је ту седела, замену. Запитала се да ли треба да застане и мало поразговара с њом, али није хтела да губи концентрацију. Отишла је у тоалет и закључала врата, застала пред огледалом. Била је задовољна својим изгледом, само јој је коса била мало предуга. Хтела је да уради нешто с њом. Да је скрати и офарба. Запитала се да ли треба да почне да се шминка. Мало ајлајнера јој не би шкодило, мени се то неће допасти, али навићи ћу се. Села је, слушала је гласно пљускање мокраће. Леп осећај, да снажно мокри, да се потом обрише пажљиво и споро, да подигне панталоне, намести одећу као деци ујутру, опере руке. Да опере руке и помирише их, благи мирис сапуна и мокре коже.

Хтела је да изађе, али се предомислила и вратила пред огледало. Посматрала је своје лице и увукла руку у панталоне. Било је сувише тесно, откопчала је панталоне и спустила их. Додиривала се, увукла је два прста у мекоту, која припада унутрашњости тела. Није било лако с панталонама на коленима, али и то јој се допало, што је скучено и незгодно. Померала је врхове прстију и гледала се у огледалу. Благо руменило на образима. Помислила је на извештај. Запитала се да ли може да сврши тако пред огледалом, на послу, док додирује себе. Очигледно не може. Вероватно

би морало да се деси нешто сасвим посебно. Поједине мутне слике су блеснуле и поново ишчезнуле, нага тела.

Да ли је могло бити тако? Не, претерујем, све то указује на мене, на мој репертоар, мој уобичајени регистар, а не на њу. Дакле било је овако – брзо је отишла у тоалет, мислила је само на извештај, бацила је поглед на себе у огледалу док је прала руке. Очекивала је да ће јој на лицу нешто бити другачије, али није знала зашто. Неко је прошао ходником, причекала је док се кораци нису изгубили. Настала је тишина.

Пало јој је на памет шта треба да уради, одједном, ствар је била јасна, откључала је врата и брзо пошла ходником. Ћештина канцеларија је још била празна, али шта сад, вратила се у своју и почела да ради још пре него што је села. Хтела је да иштампа извештај и још једном га целог пређе на папиру. Премисе су биле нејасно формулисане, и тако је било од почетка. Отишла је до штампача, надајући се да успут никога неће срести. Ходник је био празан, штампач је зујао, топли листови су срдечно изашли право у њену руку. Пожелела је да запева. Али скоро никада није певала, не откако су деца мало порасла. Пожелела је да трчи, замислила је како јури уз дугачко стрмо степениште, а на врху није било ничега. Отрчала је до врха, али није хтела да се окрене, све је личило на сцену из филма, из сна, из филма који је требало да личи на сан. Ходник је био дугачак и празан, пратио ју је звук сопствених корака, осврнула се и уверила да је сама. Села је у канцеларију с папирима у крилу. Опет се изула, одгурнула је столицу и подигла ноге на сто. Имала је велика стопала, и то јој се

допадало, волела је да иде боса, волела је да седи тако и шири ножне прсте.

Била је гладна а имала је још сат до паузе, појела је јабуку. Оглодала ју је и оставила средину на прагу прозора. Ту су већ биле две смежуране поједене јабуке, код куће их никада не би оставила на прозору, али овде је то волела да ради. Дозвољавала је себи неред, давала је себи одушка од моје потребе за редом на столовима и пултовима. Чула је гласове у ходнику, колеге су се вратиле са састанака. Слушала је кораке, ужурбано шушкање јакни и торби, делови разговора плутали су ходником, препознавала је гласове.

Спустила је ноге на под и привукла столицу ближе монитору. Поново је отворила документ и почела да уноси исправке које је начинила руком. Одупрла се жељи да поздрави људе који су пролазили, сад није хтела да разговара. Наместила се тако да изгледа заузето. Фокусирала се на концентрисан изглед, па је изгубила концентрацију. Пожелела је да прекине. Пожелела је да изађе и прошета се. Пожелела је да у *јуил* укуца име мушкарца којег је упознала раније тог дана. Устала је и изашла у ходник, отишла до Ђештине канцеларије. Још није била ту. Тада се сетила, Ђешти јој је рекла да ће отићи код лекара. Вратила се у своју канцеларију, одлучила је да направи паузу, и прво је проверила електронску пошту. Није говорила електронска пошта, говорила је имејл као и сви остали, ја сам увек говорио електронска пошта, ја сам хтео да она говори електронска пошта уместо имејл, али није пристајала на то. Сви говоре имејл, па зашто не би и она? Веровала је у

прагматичну алтернативу док сам ја изабрао тежу. Дакле, проверила је имејл, није било богзна чега, изузев електронске поште од мене.

Написао сам да мислим на њу, да мислим на оно што смо радили пре неколико сати. Заборавила је на то, сада се сетила, била је на све четири, на коленима и лактовима, а ја сам био груб на начин који воли. Држао сам је за кукове, мало касније је осетила моју руку на врату, притиснуо сам јој лице уз душек. Сетила се свог гласа, како је викала у јастук. Волела је да слуша себе док виче. Узео сам је, пропустила се, викала је. Волела је тако да размишља, да сам је узео. Пре тога смо се гледали у огледалу, наша два тела, једно на другом, једно које нешто ради другом, друго које пушта да се с њим нешто ради. Кад је помислила на то, између ногу је осетила пригушен бол.

Одговорила ми је кратко, топло, у истом духу. Тако смо се дописивали. Бацила је поглед на игралиште, једна мала прилика се окренула ка њој, дете је вероватно само погледало небо, али њој се учинило да очима тражи њен прозор. Рекао сам да бих волео још деце. Она то није хтела, нипошто, ту фазу је оставила иза себе, још давно. Имали смо двоје деце и још моју ћерку из претходног брака, то је било сасвим довољно. Хтела је да се посвети раду. Хтела је да се посвети спорту, хтела је да трчи, вози бицикл, научи да се пење. Хтела је да искористи све што се нуди одраслој особи која више не мора да чува малу децу.

Остали имејлови били су позив на интерни састанак и неколико нових прилога расправи о интернет страница-

ма дирекције Министарства здравља. Хтела је да одговори на последњи прилог, али је само избрисала имејл. Лепо је кад се човек ратосиља малих проблема. Послала је имејл Ћешти и питала је, шаљиво и лако, необавезним тоном, који је владао између њих, да ли би била љубазна да јој помогне с табелама у извештају. Толико је дуго радила на њему да је стекао личност. Незгодан тип, није се развијао како је хтела, увек му је нешто фалило. Толико је причала о њему да сам често питао како је – Да ли је извештај добро?

Говорили смо о послу, често, поготово њеном. Навикла је да све дели са мном. Тачније скоро све: сукобе и компромисе, мале љутње, али и све што јој је било занимљиво или забавно или охрабрујуће. Умела је да се прилагоди, била је свесна тога, желела је да буде неко ко уме да се прилагоди, и то јој није било тешко.

Погледала је вести на интернету, лако и неоптерећено удубљивала се у све што би се појавило. Онда је стигао нов имејл, отворила га је, није одмах схватила од кога је, све док није почела да чита. Захвалио јој се на малопређашњем разговору, писао је лепо и благоданом о њеној презентацији, препознала је његов тон, срдачност, заинтересованост, шарм, или шта већ. Некаквог условног шарма је свакако било, јер је у свему што је написао, а што је било похвално и позитивно, осетила и нешто друго – није се давао сасвим. Наслутила је благи отпор, призивак некакве напетости. И то ју је заголицило. Или је можда само био обузет собом, јер је углавном писао о својим размишљањима, очигледно сигуран да ће јој то бити занимљиво. Онда јој је предложио сарадњу, написао је да се у Министарству

спрема пројекат у који би волео да је укључи. Чак и то ју је шармирало, иако није требало, јер није имала ни времена ни жеље да учествује у још пројеката. На крају је написао да, *by the way*, живе близу. Била му је позната док је слушао презентацију, али није могао да се сети одакле је зна. Али у томе је ствар, дакле, скоро су суседи. Можда и она воли да џогира? Готово је сигуран да је тако, написао је. Прилично је сигуран да ју је видео како џогира.

Дакле укуцао је њено име у претраживач да би сазнао где живи, можда баш у исто време кад је она помислила да укуца његово. Нашао је адресу, али не само то. Видео ју је раније, видео ју је да трчи. Или је то схватио по њеном телу?

Написао је *џогирање*, а ко још користи ту реч? Припадала је деведесетим, осамдесетим, мало је штрчала. Као и његове наочаре са смеђим стаклом. Укуцала је његово име и изненадила се што је старији него што је мислила. Није живео далеко, знала је тачно у којој кући, много пута је трчала поред ње. Покушала је да се сети да ли га је раније видела. Гледала је његове слике и препознала је нешто што је оставило утисак на њу. Нешто нагрижено. Самопоуздање, али с некаквом напрслином. Нашла је неколико слика, једна је била са странице Министарства, друга из интервјуа у стручном часопису. И пронашла је слике са странице спортског клуба.

Био је инструктор скијања.

Накратко је гледала у празно и помислила да би и она волела да се тиме бави.

Тргла се кад се Ћешти створила иза ње, није ни чула да је ушла.

– Какво лице.

Хтела је да затвори страницу, али није могла, било би сувише упадљиво, као да нешто крије. Уместо тога је окренула столицу и погледала Ћешти, привукла јој поглед како више не би гледала монитор.

– Уплашила си ме, много си тиха.

– Мартин каже да трупкам као коњ.

– Ма, он тебе осећа.

– Не бих рекла. Имамо много степеница код куће, па зато. Каже и да дишем као слон.

– Сигурно те ипак воли.

– Не, мислим да није тако. Трпи ме и чека да се нешто деси. Сваки пут кад одем код лекара нада се да је нешто озбиљно. Радије би да постане удовац него да се разведе, толико је ташт. Али тебе муж воли, то се лако види. А ипак гледаш овог?

– Хоће да ме укључи у пројекат у режији здравственог осигурања.

– Пројекат? То се сад тако зове?

– Није ништа страшно, Ћешти. Само стручно интересовање.

– Стварно верујеш у то?

– Ћешти, треба ми мала помоћ.

– Мучи те фамозни извештај?

– Мислим да се поткрала грешка у табелама.

– Зашто их само не пошаљеш ономе ко их је састављао?